



DET SØGENDE ØJE

af Theodor Christensen

Man kan sommetider, lidt naivt, forlede sig selv til at tro, at så tåbelig, så forloren er den moderne verden alligevel ikke. Et sådant opbud af hykleri og uægte moralisme, som er afsløret af Myklesagens ophavsmænd, hører dog alligevel ikke til menneskesindets hverdagsbevæbning i vor tid. Og dog. Man bliver betænkelig, når professor *Rasting* i den danske radios abortive radiodiskussion helt og fuldt gør brug af det forbenede ordforråd og antikverede tankegods, som er symptomatisk for den moralske, juridiske og æstetiske dømmesyg, der med mellemrum flammer epidemisk op.

Mens man kvier sig ved at se reglen i undtagelsen, er det godt og sundt at få en bog i hovedet, der utvetydigt siger, at disse rabiate puritaneres opførsel aldeles ikke er et brud på vort kulturmønster, men bare dets konsekvente udtryk. Bogen, jeg tænker på, er *Brusendorffs* og *Paul Henningsens* „Erotik for millioner“, en bog om kærligheden i filmen. Den påtager sig ikke at analysere forholdet mellem erotik og filmens kunst. Den påviser, at der er en kløft i vor tids kultur. På den ene side har vi underholdningsfilmens uærlige indstilling til virkeligheden, i dette tilfælde det seksuelle. På den anden side har vi kunstens sandhedskrav, der kommer i konflikt med censuren, som er til for at forhindre, at hykleri og forløjethed bliver afsløret. Resultatet er, at underholdningsfilmen trives side om side med den uærlige moral, som den er udtryk for, mens den ærlige erotiske film beklippes, forbydes eller aldrig bliver lavet. Den rammes af beskyldningen for pornografi og deler skæbne med den „egentlige“ pornografiske film, der gengiver samleje og andre seksuelle situationer, og som lever en skyggetilværelse med politiet i hælene, fordi den er uden for loven. Denne sidstnævnte genre består af kunstløse, amatøræssige film, som *Brusendorff* og *P. H.* forøvrigt anbefaler at give folk på recept – hvilket også kan synes rimeligt, så længe den erotiske sundhedstilstand er så ringe. Men det er klart – også i bogen – at på længere sigt vil en profylaktisk behandling være at foretrække. En åbenhjertig filmkunst, litteratur og radio, der behandler den

seksuelle såvel som den øvrige virkelighed sandfærdigt, ville naturligvis virke forebyggende, fordi det ville betyde en ændring af det herskende kulturmønster, fjernelsen af det puritanske kræftvæv. En sådan kunst har vi imidlertid ikke i filmen; vi har underholdningsfilmen som normalt *sympiom* på det sygelige. Og mens politi og censur slår ned på de pornografiske film – de er spekulation, som om underholdningsfilmene ikke er det – og mens den kunstneriske erotiske film sjældent når så langt som til censur og domstol, så lever underholdningsfilmen netop af at spekulere i ønsker og drifter, som den pirrer, men ikke tilfredsstiller.

Brusendorff og *P. H.* gør særdeles levende rede for, at netop dette er meningen. Filmene skal ikke tilfredsstille, de skal efterlade en sulten kundekreds – frustrerede personligheder, for at tale psykonalytisk – åbne og modtagelige ofre for reklame, patienter som lider af social ambition og nid til næsten, folk som ikke gør oprør, ikke laver verden om.

Det med at tilfredsstille kan man godt gå hen og misforstå. Ikke i bogen, som tager fat på det hykleriske samfund og dets politiorgan, censuren. Denne bliver nedgjort med fynd og klem, og det er i sin orden. Der findes intet fornuftigt argument i censurtilhængernes arsenal. Følgelig er de udraderet efter denne bogs frontale angreb. Men både bogens forfattere og læsere er klar over, at fænomenet bunder dybere. Hollywood praktiserer det ynkeligste af alt, en frivillig forhåndscensur, hvis principper – formuleret i Hollywoods moralkode – efterhånden er kendt og foragtet overalt i verden.

Men tilbage bliver det spørgsmål, om vort kulturmønster, vor samfundetsorden nødvendigvis denne uhyrlige forløjethed, den evige utilfredsstillelse. Selv om denne bog mener, at en første etape er nået, når censuren er nedkæmpet, lader den ane, at kampen fører langt videre.

Hermed vender jeg tilbage til det, jeg sagde for om tilfredsstillelse. Erotisk tilfredsstillelse i film er en erstatning. Ikke „kun“ erstatning, men simpelthen i stedet for. Derfor er der mening i forslaget om pornografiske film på re-

cept, selv om metoden næppe er videre anvendelig, sådan som samfundet, kulturmønstrer, altså sygdommen er udviklet. Men den pornografiske film viser dog hen til sagen selv. Det er en erstatning, som udpeger sin egen erstatning.

Underholdningsfilmen derimod forkvakler værdierne; den tilbyder permanent erstatning i form af *petting*, vold, sadistisk og masochistisk fortolket, og ud af processen kommer utilfredse, uheldbrede, påny smittede patienter!

Men er seksuel tilfredsstillelse i film da altid illusorisk? Ja. Den kunstneriske, erotisk sande film giver nok tilfredsstillelse. Men den er kunstnerisk, almen, ikke seksuel. Den kan pirre og anspore som livet selv, men den efterlader ikke den ophidsede tilskuer med en narret. Den erotiske film proklamerer friheden til at elske, retten til kærlighed. Filmens kunstneriske funktion i denne sammenhæng er analyseret indgående af en anden bog om film og erotik, også udkommet i år, „Amour – érotisme et cinéma“ af *Ado Kyrou*.

Når han rejser kravet om „retten til kærlighed“ bliver den erotiske film romantisk på samme måde, som Brusendorff og Poul Henningsen opfatter det romantiske oprør mod kærlighedens fjender for halvandet hundrede år siden. Denne romantik er ikke død, men den har fået et andet sigte. Fjenden er ikke mere den uforstående familie, der sætter sig imod de elskendes forening – heller ikke i så høj grad almindelige konventionelle bånd.

Fjenden er hele kulturmønstrers væv af fordomme – heriblandt også adskillige overtaget fra den gamle romantik, f. eks. det monogame påbud – og i dette morads af fordomme stikker tilskueren. Der er et vældigt kampprogram for en erotisk fri film, især når man husker på, hvor elendige vækstbetingelser den rent praktisk har.

I hele vor værdiskala er sort og hvidt byttet om eller forfusket i tåget gråt. Kyrou gør opmærksom på en betegnende enkelthed i det erotiske filmmonster: Der findes seksuelle oplysningsfilm. Hvad beskæftiger de sig med? Som regel at fortælle os, hvor livsfarlig kærligheden er! Der er ikke bare angsten for barnet, moderskabsfølelsen, svangerskabsafbrydelsens problematik, som er naturlige faktorer, indespærret i et reaktionært samfundsmønster og ligeså reaktionær lovgivning. De fleste seksuelle „oplysningsfilm“ har indsnævret problemstillingen endnu mere; de koncentrerer sig om advarsler mod kønssygdomme – gjorde det især tidligere. Jo, kærligheden er livsfarlig. Hvis man elsker, kan man få syfilis.

En seksuel oplysningsfilm med devisen „gå hen og elsk bedre“ har jeg ikke set endnu.

Dette var et sidespring. Hovedsagen er, at den kunstneriske film kan være fuldblods erotisk – ja, næppe kan undgå at være det. Der er mange eksempler, fra „Ekstase“ og „Pandora“ til „Djævelen i Kroppen“, fra *Siroheim* over *Eisenstein* til *Buñuel*. Det er rigtigt, at disse film ikke ændrer tegningen i kulturmønstrer. Den gode filmkunst er, som Brusendorff og P. H. siger, mere forbundsfølende end studiemateriale. Dette materielle er sex og vold. Den erotiske films kunstneriske materiale er kærlighed og medmenneskelighed. Og mens *sex* er et kunstprodukt, af den herskende moral henvist til kælderetagen, spænder *kærligheden* vidt – fra håndgribelig kødelighed til elskovens overtoner. Den danske bog tager ikke fat på en psykologisk-æstetisk analyse af den erotiske film som kunst. Man undersøger ikke forbundsfællens kvalifikationer. Men mens bogen i sin tekst gør op med modstanderens beskaffenhed, kulturmønstrers hulhed, kan jeg ikke frigøre mig for den fornemmelse, at *billedudvalget* prøver at tjene to formål. Dels illustrerer det tekstens anklage, dels er det udtryk for en herlig erotisk billedglæde. Det er forfatterens sympati for den hele og fulde erotik, som trænger sig frem på fløjene af stridsskriftet: Det indledes med P. H.s hyldestdigt til *Marilyn Monroe*, og hele billedbogen, sammensat af Brusendorff, er en festlig tilkendegivelse af, hvor mange dejlige piger, der findes i selv puritanske underholdningsfilm, hvor megen erotisk sundhed der slår igennem løgn, forlorenhed og subtil-uægte antydningkunst.

Hos Brusendorff er det hvert enkelt billede, der – sammen med en som regel træffende tekst – fortæller sin historie. Der er ingen systematik i billedhelheden. Det kan man finde i en tredje bog om erotik og film, også fra i år. Den er af *Lo Duca* og hedder „L'érotisme au cinéma“. Den har et billedvalg på højde med Brusendorffs – den danske bog har hentet en del fra den – og den er kunstnerisk tankevækkende ved den systematik, hvormed den grupperer billederne efter deres forhold til de filmiske virkemidler og stoffet. Barmen får eet kapitel, læberne et andet, modlyset et tredje.

Hos Brusendorff og P. H. får vi også illustreret sammenhængen mellem komposition og erotisk udtryksfuldhed. Men billederne er dog vist først og fremmest til for at berige bogen rent umiddelbart, supplere kampprogramets intellektuelle lansestød med billederotiske fuldtræffere.

Det er virkelig dejligt at se på. Eller som *Peter P. Rohde* sagde i radiodiskussionen om Mykle – det var nok dens vægtigste replik: „Må man ikke blive seksuelt ophidsset?“